

YAŞLANMA GÜNDEMİ

Görüşler 02

Yaşlılar Var mı?

Hak Öznesi Olamama ve Yaşlılığın
Temsil Krizi

1 HAZİRAN 2026

Kaynak göstermek için;

Arun, Ö. (2026). Yaşlılar Var mı? Hak Öznesi Olamama ve Yaşlılığın Temsil Krizi (Yaşlanma Gündemi, Görüşler 02). Antalya: ozgurarun.com.tr

 **CC BY-NC-SA 4.0**

Except otherwise noted, the reuse of this document is authorised under a Creative Commons Attribution - Non Commercial - Share Alike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) licence (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

This license requires that reusers give credit to the creator. It allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, for noncommercial purposes only. If others modify or adapt the material, they must license the modified material under identical terms.

BY:

Credit must be given to you, the creator.

NC:

Only noncommercial use of your work is permitted. Noncommercial means not primarily intended for or directed towards commercial advantage or monetary compensation.

SA:

Adaptations must be shared under the same terms.

© Özgür Arun

doi: 10.5281/zenodo.20484549

Yaşlılar var mı?

1

Yaşlılar var mı?

Türkiye’de yaşlılık bugün her yerde konuşuluyor. Nüfus verilerinde, aile politikalarında, emeklilik tartışmalarında, bakım hizmetlerinde, huzurevleri yönetmeliklerinde, belediye desteklerinde, dijital hizmetlerde, sağlık sisteminde ve seçim vaatlerinde yaşlılar sürekli karşımıza çıkıyor.

Bu nedenle “Yaşlılar var mı?” sorusu ilk bakışta tuhaf görünebilir. Elbette varlar.

TÜİK tablolarında varlar. Emeklilik dosyalarında varlar. Hastane koridorlarında varlar. Aile hekimliği kayıtlarında varlar. Belediye yardım listelerinde varlar. Bakım merkezlerinin kapasite hesaplarında varlar. Banka promosyonlarında varlar. Bayram mesajlarında varlar. “Büyüklerimiz” diye başlayan törensel cümlelerde varlar...

Ama benim sorduğum soru bu değil. Sorum şu:

Türkiye’de yaşlılar politik olarak var mı?

Benim yanıtlım açık: Hayır.

Yaşlılar biyolojik olarak var. Demografik olarak var. Aile içinde var. Sosyal yardım rejiminde var. Sağlık sisteminde var. Bakım ekonomisinde var. Piyasanın hizmet alanında var. Siyasi söylemin duygularla donatılmış cümlelerinde var.

Fakat yaşlılar hakların kurucu öznesi olarak yoklar!

Yaşlıların yokluğu, yaşlıların hiç görünmemesi anlamına gelmiyor. Tam tersine, yaşlılar Türkiye’de fazlasıyla görünür. Sorun görünmemeleri değil, nasıl göründükleri. Yaşlılar hak sahibi yurttaşlar olarak değil, korunacak büyükler, bakılacak kişiler, desteklenecek emekliler, aileye emanet edilen yakınlar, maliyet üreten kişiler ya da hizmet alıcıları olarak görünür hale getiriliyor.

Bu nedenle bu yazıda yaşlıların politik yokluğunu, hakların öznesi olamama meselesi olarak tartışmak istiyorum.

1

Yaşlılar var mı?

Politik yokluk, bir toplumsal grubun nüfusta, kayıtlarda, hizmetlerde ve söylemlerde görünür olmasına rağmen, hakların öznesi olarak kurulmaması durumu.

Politik yokluk, yok olmak değil. Politik yokluk, sayılmak ama hesaba katılmamak; sevilme ama hakları güvenceye bağlanmamaktır. Görülüp dinlenmemek, korunup karar süreçlerine çağrılmamak, hatırlanıp temsil edilmemek, bakılıp bakım politikasında söz sahibi olamamaktır politik yokluk.

Türkiye’de yaşlıların politik yokluğu böyle kuruluyor. Yaşlılar var. Ama başkalarının cümleleri içinde var. Devlet onlar adına konuşuyor. Aile onlar adına karar veriyor. Uzmanlar onlar adına tanımlar yapıyor. Piyasa onlar adına ihtiyaç üretiyor. Siyasetçiler onlar adına vaat sıralıyor. Medya onlar adına duygu paketleri hazırlıyor.

Peki yaşlılar kendi adlarına nerede konuşuyorlar?

Yaşlıların yaşamını belirleyen bakım politikalarında nerede söz sahibiler? Kentlerin ulaşımında, kaldırımlarında, konutlarında, dijital hizmetlerinde, afet planlarında, sosyal destek mekanizmalarında ne ölçüde kurucu taraflar? Emeklilik, yoksulluk, bakım, sağlık, yalnızlık, şiddet, ihmal ve istismar tartışmalarında hangi temsil gücüyle yer alıyorlar? Hangi kurum yaşlıların haklarını izliyor? Hangi kurum ihlalleri düzenli biçimde raporluyor? Hangi mekanizma yaşlıların sözünü politika kararına dönüştürüyor?

Bu sorulara bakmadan yaşlıların varlığından söz etmek eksik kalır.

Çünkü yaşlı bir toplumda asıl mesele yaşlıların sayısı değil, hakların nasıl örgütlendiği.

Türkiye çok yaşlı bir toplum. Bunu artık gelecek senaryosu gibi konuşmayın! Yaşlı bir toplumda yaşıyoruz ve yoksullaşarak, bakım yükünü kadınlara devrederek, kentleri yaşlıların gündelik yaşamına göre yeniden düzenlemeden, dijital hizmetleri yaşlıların haklarına uygun hale getirmeden yaşlanmaya devam ediyoruz.

Bu nedenle “Yaşlılar var mı?” sorusu bir kelime oyunu değil.

Bu soru, Türkiye’nin sosyal politika düzenine yöneltilmiş bir teşhis.



2

Hürmet sisi

Türkiye’de yaşlılara ilişkin söylemin merkezinde haklar yok. Orada hürmet sisi var. Merhamet söylemi var. Vefa kavramı var. Aile denilir. Fedakarlık denilir. Koruma denir, ama yaşlıların sözleri ve iradeleri korunmaz. “Başımızın tacı” nakaratı her cümlelerin sonunda tekrarlanır.

“Yaşlılarımız başımızın tacıdır” demek kulağa iyi gelir. Fakat bu cümle bir bakım hakkı kurmaz. Emeklilikte gelir güvencesi sağlamaz. Kent hakkını güvence altına almaz. Dijital kamu hizmetlerine erişimi eşitlemez. Huzurevlerinde, bakım merkezlerinde, hastanelerde ve evde bakım süreçlerinde yaşlıların söz ve karar sahibi olma hakkını korumaz. İhmal ve istismar karşısında bağımsız izleme mekanizması kurmaz. Yaşlıların yerel yönetimlerde söz sahibi olmasını sağlamaz. Tam tersine, bu cümle politik sorumluluğu kültürel övgünün içine gömer.

Ben buna *hürmet sisi* diyorum.

Hürmet sisi, yaşlılara yönelik saygı, sevgi, vefa ve aile büyüklüğü söyleminin hak, temsil, bakım, gelir, denetim ve kamusal sorumluluk sorularını görünmez kılmasıdır. Hürmet sisi yaşlıları tamamen dışarı atmaz. Onları içeri alır. Ailenin içine, merhametin içine, yardımın içine, törensel saygının içine, özel günlerin içine, kamu spotlarının içine, seçim vaatlerinin içine alır. Ama hakların içine almaz. Bu nedenle Türkiye’de yaşlıların politik yokluğunu anlamak için hürmet sisini dağıtmak gerekir. Yaşlılar hakkında kurulan her cümleye karşı şu soruyu sormalıyız:

Bu cümle yaşlıları hakların öznesi mi yapıyor, yoksa başkalarının sorumluluğuna mı teslim ediyor?

Türkiye’de yaşlılık uzun süredir aileyle birlikte düşünülüyor. Yaşlıların bakımı, geçimi, yalnızlığı, hastalığı, gündelik ihtiyaçları aile içinde çözülmesi gereken meseleler gibi ele alınıyor. Böylece aile, sosyal politikanın görünmeyen deposu haline geliyor.

Devletin kurmadığı bakım sistemi aileye devrediliyor. Piyasanın pahalılaştırdığı hizmet aile emeğiyle telafi ediliyor. Yetersiz emekli aylığı hane içi dayanışmayla yamalanıyor. Dijital kamu hizmetlerine erişemeyen yaşlılar çocuklarının, komşularının, torunlarının aracılığına bırakılıyor. Sonra bu düzenin adı “güçlü aile yapısı” oluyor. Oysa burada güçlü olan aile değil, ailenin üzerine yıkılan yükü görünmez kılan politik söylem.

2

Hürmet sisi

Yaşlı bir kadın yoksulsa, önce “çocukları var mı?” diye bakılıyor. Yalnız yaşıyorsa, “ailesi ilgileniyor mu?” diye soruluyor. Bakıma ihtiyaç duyuyorsa, “kızı, gelini, komşusu, akrabası devreye giriyor mu?” diye düşünülüyor. Yaşlı bir erkek emekli aylığıyla geçinemiyorsa, hanede başka gelir olup olmadığına, çocuklarından destek alıp almadığına bakılıyor. Böylece hak, hane içinde eritiliyor. **Yurttaşlık, akrabalık ilişkilerine tercüme ediliyor. Sosyal devlet, aile vicdanının arkasına saklanıyor.**

Bu nedenle Türkiye’de yaşlıların politik varlığını tartışmak, aileyi, devleti ve piyasayı birlikte tartışmayı gerektirir. Yaşlıların yokluğu bir temsil eksikliği olduğu kadar, bir bölüşüm meselesi. Gelirin, bakımın, zamanın, emeğin, mekanın, dijital kaynakların ve kamusal dikkat kapasitesinin nasıl dağıtıldığıyla ilgili bir mesele.

Yaşlıların politik olarak yok sayıldığı bir toplumda bakım kadınların omuzlarına yüklenir, yoksulluk bireysel kader gibi anlatılır, emeklilik bütçe disiplini hesabına sıkıştırılır, dijital dışlanma torun yardımıyla çözülecek bir beceri meselesi gibi görülür.

Ardından bütün bu düzenin üzeri hürmet söylemiyle örtülür.

Benim itirazım tam da bu örtüye.

Bağımlılık doğal değildir!

3

Bağımlılık doğal değildir!

Türkiye’de yaşlılık bir eksilme hikayesi gibi anlatılıyor. Beden zayıflar. Hareket kabiliyeti daralır. Hastalıklar artar. Bakım ihtiyacı belirir. İnsan başkasına muhtaç hale gelir. Bu anlatı tanıdık. Tanıdık olduğu için de hemencecik doğru sanılıyor. Oysa burada biraz durmak gerekir.

Biyolojik kırılma ile toplumsal bağımlılık aynı şey değil. Yaşlanma sürecinde bedensel değişimler olabilir. Kırılmalıklar artabilir. Hastalıklar yoğunlaşabilir. Biyolojik bazı kayıplar yaşanabilir. Fakat bunların hiçbiri, yaşlıların toplumsal olarak bağımlı, politik olarak sessiz, kamusal olarak edilgen ve hak rejimi içinde zayıf konumda bırakılmasını kendiliğinden açıklamaz.

Bağımlılık yaşlılığın kaderi değildir. Bağımlılık üretilir. Nasıl mı?

- Bir toplum emekli aylığını insanca yaşamaya yetmeyecek düzeyde tutuyorsa, yaşlıları aile desteğine bağımlı kılar.
- Bir toplum bakımı kamusal bir hak olarak değil, aile içi fedakarlık olarak kuruyorsa, yaşlıları çocuklarının, gelinlerinin, kızlarının, komşularının ve ücretli bakım piyasasının insafına bırakır.
- Bir toplum kentleri hızlı, gürültülü, erişilmez, güvensiz ve yalnızlaştırıcı biçimde inşa ediyorsa, yaşlıların hareketliliğini azaltır. Sonra bu azalmanın adını “yaşlılık” koyar.
- Bir toplum dijital kamu hizmetlerini herkes aynı dijital sermayeye sahipmiş gibi tasarlıyorsa, yaşlıları kendi yurttaşlık işlemleri için başkalarına bağımlı hale getirir.
- Bir toplum bakım merkezlerinde, hastanelerde, evde bakım süreçlerinde ve sosyal yardım mekanizmalarında yaşlıların söz ve karar sahibi olma hakkını güvence altına almıyorsa, yaşlıların karar verme kapasitesini korumaz. Yaşlıları başkalarının kararına teslim eder.

Sonra bütün bunların üzerine şu cümle örtülür:

“Yaşlılar bakıma muhtaçtır.”

3

Bağımlılık doğal değildir!

Hayır! Türkiye’de insanlar yaşlandıkları için bağımlı hale gelmez. Bağımlılık, sosyal politika düzeninin, aile rejiminin, gelir dağılımının, kentleşmenin, dijitalleşmenin ve bakım piyasasının kesişiminde üretilir.

Bu üretimin en güçlü tarafı, kendisini doğal gibi göstermesi. Yaşlıların yoksullaşması doğal görünür. Çocuklarına muhtaç kalması doğal görünür. Kız evlatların bakım emeği doğal görünür. Emekli aylığının yetmemesi “ülkenin ekonomik koşulları” diye anlatılır. Evden çıkamayan yaşlıların yalnızlığı “yaşlılık hali” sayılır. Dijital hizmetlere erişemeyen yaşlıların başkalarından yardım istemesi “torunlar yardım eder” cümlesiyle sevimlileştirilir. Böylece bağımlılık bir politika sonucu olmaktan çıkarılır, hayatın doğal akışı gibi sunulur.

İşte yaşlıların politik yokluğu burada derinleşir. Minnet de tam burada büyür.

“Devletimiz sağ olsun.”

“Belediyemiz düşünüyor.”

“Evlatları ilgileniyor.”

“Komşuları sahip çıkıyor.”

Bu cümleler hakların yerini alan minnet düzeninin küçük taşları. **Minnet, Türkiye’de yurttaşlığın zayıfladığı yerde büyür.** Bu yüzden “yaşlılar bağımlıdır” cümlesini kabul etmiyorum!

Peki, doğrusu ne?

Türkiye’de yaşlılar bağımlı kılınıyor.

Gelire bağımlı kılınıyorlar, çünkü emeklilik insanca yaşamı güvence altına almıyor.

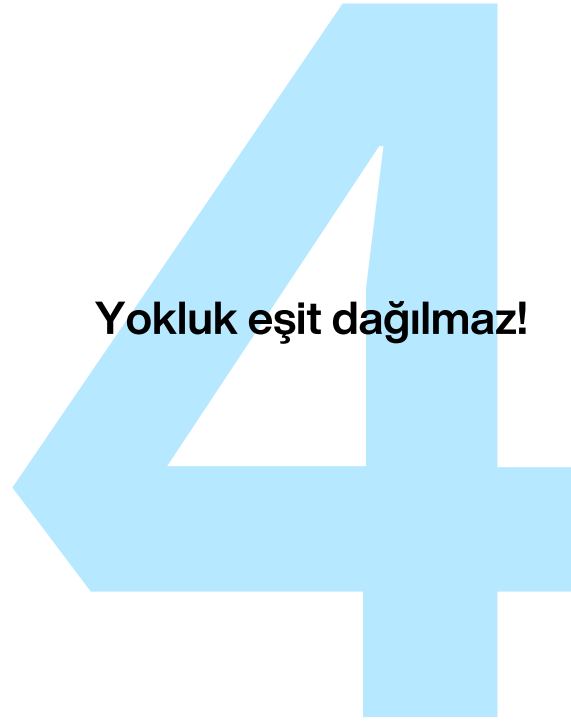
Aileye bağımlı kılınıyorlar, çünkü bakım hakkı kamusal olarak kurulmuş değil.

Piyasaya bağımlı kılınıyorlar, çünkü nitelikli bakım, sağlık, destek ve gündelik yaşam hizmetleri satın alma gücüne bağlanıyor.

Dijital araçlara bağımlı kılınıyorlar, çünkü kamu hizmetleri dijitalleşirken dijital eşitsizlikler hak meselesi olarak görülmüyor.

İyi niyete bağımlı kılınıyorlar, çünkü hakların yerine merhamet konuluyor.

Bu nedenle yaşlıların politik varlığı üzerine konuşmak istiyorsak, önce bağımlılığı doğallaştıran söylemi kırmalı, o sisi dağıtmalıyız.



4

Yokluk eşit dağılmaz!

“Yaşlılar yok” dediğimde, yaşlıları tek tip insanlar olarak düşünmüyorum. Tam tersine, bu yazının en önemli itirazlarından biri tam da buna. Türkiye’de yaşlılar politik olarak yok sayılırken de eşit biçimde yok sayılmazlar. **Yokluğun da sınıfı var. Yokluğun da cinsiyeti var.** Yokluğun da mahallesi, hanesi, dili, bedeni, emek tarihi, eğitim düzeyi, dijital sermayesi var.

Yaşlanma herkesi aynı yere götürmüyor. **Yaşlılık bir eşitleyici değil.** Yaşlandıkça sınıf eşitsizlikleri kaybolmaz. Cinsiyet buharlaşmaz. Engellilik ortadan kalkmaz.

Bu nedenle Türkiye’de yaşlıların politik yokluğunu konuşurken “yaşlılar” demek yetmez. Hangi yaşlılar? Hangi sınıftan gelen yaşlılar? Hangi emek rejiminden çıkmış yaşlılar? Hangi mahallede, hangi köyde, hangi ilçede, hangi barınma koşullarında, hangi gelikle, hangi bakım ilişkileri içinde, hangi dijital imkanlarla yaşayan yaşlılar?

Bu soruları sormadan yaşlılık hakkında konuşmak, yaşlılığı takvim yaşıyla açıklama kolaycılığına düşmektir. Türkiye’de yaşlı bir memurun, kayıtdışı çalışmış yaşlı bir işçinin, hayatı boyunca ücretsiz aile emeği vermiş yaşlı bir kadının, dul aylığıyla geçinmeye çalışan bir kadının, emekli aylığı olmayan bir yaşlının, kırsalda yalnız yaşayan birinin, kent çeperinde gecekondulu mahallesinde yaşayan bir yaşlının, dijital kamu hizmetlerine erişemeyen birinin, engellilikle yaşayan bir yaşlının, ana dili dışında kendini ifade etmekte zorlanan yaşlıların politik yokluğu aynı biçimde kurulmaz.

Kimileri yaşlılığa mülk, birikim, emekli aylığı, mesleki itibar, sosyal çevre, sağlık güvencesi, kültürel sermaye ve dijital destekle girer. Kimileri yaşlılığa borçla, yoksullukla, güvencesizlikle, dullukla, çocuklarına bağımlılıkla, hastalıkla, yalnızlıkla, düşük eğitimle, kırılğan barınma koşullarıyla ve suskunlukla girer.

Ancak Türkiye’de sosyal politikalar her ikisine de aynı adı verir: yaşlı! İşte sorun burada. **Yaş, farkları örten bir perdeye dönüştüğünde, eşitsizlik politik olarak görünmez hale gelir.** Oysa ihtiyaçlar eşit dağılmaz. Haklara erişim eşit dağılmaz. Sesini duyurma kapasitesi eşit dağılmaz. Kuruma başvurma cesareti, dilekçe yazabilme, dijital randevu alabilme, hakkını arayabilme, hukuki destek bulabilme, belediyeye ulaşabilme, doktorla konuşabilme, bakım hizmetinin niteliğine itiraz edebilme herkes için aynı değil.

4

Yokluk eşit dağılmaz!

Türkiye’de politik yokluğu en ağır yaşayanlar, yaşamları boyunca en az dinlenmiş olanlardır. Peki kimler bu en az dinlenmiş olanlar?

Yoksul yaşlılar.

Yalnız yaşayan yaşlı kadınlar. Dul kadınlar.

Yetim yaşlılar.

Kırsalda yaşayanlar.

Kent çeperlerinde sıkışanlar.

Engelliler.

Düşük eğitimliler.

Kayıtdışı çalışmış olanlar.

Dijital hizmetlere erişemeyenler.

Anadili Türkçe olmayan yaşlılar.

Bu kesimler için politik yokluk daha yıkıcı. Çünkü;

Yokluk, hakkının adını koyamamaktır.

Yokluk, başvuru formunun dilinde kaybolmaktır.

Yokluk, “çocukları vardır” diye kamusal sorumluluğun geri çekilmesidir.

Yokluk, “eşi vefat etmiş” diye yoksulluğun doğal sayılmasıdır.

Yokluk, “köyde yaşıyor” diye hizmetten uzak kalmanın kader olarak görülmesidir.

Tam da bu nedenle Türkiye’de yaşlıların politik yokluğu tekil değil. Bazıları için ince bir temsilsizlik. Bazıları için kalıcı bir dışlanma. Bazıları için dilini, yolunu, başvurusunu, temsilcisini hiç bulamama. Bu yüzden yaşlıların politik yokluğunu konuşmak, Türkiye’de eşitsiz yaşlanmayı konuşmak demek. Eşitsiz yaşlanmayı konuşmak ise rahatsız edici, biliyorum. Çünkü eşitsiz yaşlanmayı konuşmak bizi kültürel övgülerin güvenli alanından çıkarır. “Büyüklerimize saygı” cümlesinin yetmediğini gösterir. Yaşlılıkta yoksulluğun, bakım yükünün, temsil eksikliğinin, dijital dışlanmanın ve hak ihlallerinin iyi niyetle çözülemeyeceğini hatırlatır.

Türkiye’de herkes aynı biçimde yaşlanmıyor.

Ve herkes aynı biçimde yok sayılmıyor.

5

Hakların öznesi olmak

5

Hakların öznesi olmak

Türkiye’de yaşlıların politik olarak yok sayılması, haklarının hiç yazılmamış olmasından kaynaklanmıyor. Çünkü haklar metinlerde var, ama hayatta karşılığı yok. Yönetmelikte görünür, ama kurum kapısında kaybolur. Kanunda tanınır, ama başvuru sürecinde yorulur. Strateji belgesinde yer alır, ama bütçede, personelde, denetimde, yaptırımda ve gündelik uygulamada silikleşir. Bu yüzden “yaşlıların hakları var mı?” sorusu tek başına yetmez. Daha zor olan o soruyu sormalıyız: **Yaşlılar hakların öznesi mi?**

Hakların öznesi olmak, bir hizmet listesinin içinde yer almak değil. Yardım programına dahil edilmek değil. Kurumun uygun gördüğü zamanda destek almak değil. Aile üyelerinin iyi niyetine, belediyenin imkanına, bakanlığın dönemsel programına ya da piyasanın sunduğu hizmete göre yaşamak değil.

Hakların öznesi olmak, **talep edebilmek** demektir. İtiraz edebilmek demektir. **Karara katılabilmek** demektir. Hakkın ihlal edildiğinde **muhatap bulabilmek** demektir. Kurumların keyfine, ailelerin sabrına, piyasanın fiyatına, uzmanların tanımına ve siyasetin dönemsel ilgisine bırakılmamak demektir.

Türkiye’de yaşlıların politik yokluğu tam burada kuruluyor. Yaşlıların adı çok yerde geçiyor, ama sözleri aynı ölçüde geçmiyor. Yaşlılar hakkında çok konuşuluyor, ama yaşlılarla birlikte çok az karar alınıyor. Yaşlılar için programlar hazırlanıyor, ama yaşlıların bu programların tasarımında, uygulanmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde nasıl yer alacağı belirsiz kalıyor. Bu belirsizlik teknik bir eksiklik değil. Politik bir sorun.

Çünkü bir hak, onu kullanacak özne olmadan hak olmaktan uzaklaşır. Bir hak, sadece kurumun takdirine bağlıysa hak değildir. Bir hak, başvuru mekanizması yoksa eksiktir. Bir hak, ihlal edildiğinde yaptırım üretmiyorsa zayıftır.

Hak, erişilebilir olmadığında soyutlaşır.

Hak, denetlenebilir olmadığında buharlaşır.

Hak, talep edilebilir olmadığında lütfâ dönüşür.

Hak, hesap sorulabilir olmadığında idari bir temenniye iner.

5

Hakların öznesi olmak

Türkiye’de yaşlılık alanında en büyük sorunlardan biri budur. Hak dili zayıf, hizmet dili güçlüdür. Katılım dili zayıf, koruma dili güçlüdür. Denetim dili zayıf, bakım dili güçlüdür. Hesap verebilirlik dili zayıf, iyi niyet dili güçlüdür. Bu nedenle yaşlılar hakların öznesi olarak değil, hizmetlerin muhatabı olarak vardırlar.

Hizmet önemli. Bakım önemli. Destek önemli. Gelir güvencesi önemli. Sağlık hizmeti önemli. Yerel yönetimlerin sunduğu kolaylıklar önemli. Ama bunların hiçbiri hak rejiminin yerine geçemez.

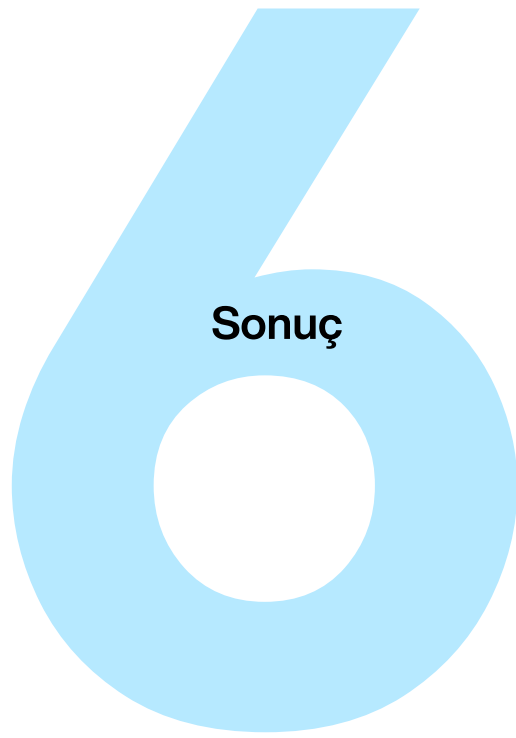
Hizmet, hakka bağlanmadığında kırılındır. Bir dönem vardır, sonra kesilir. Bir belediyede vardır, diğerinde yoktur. Bir kurumda işler, diğerinde işlemeyebilir. Bir görevlinin duyarlılığına bağlıdır. Bir aile üyesinin zamanına bağlıdır. Bir sosyal çalışmacının çabasına bağlıdır. Bir hekimin tutumuna bağlıdır. Bir müdürün yaklaşımına bağlıdır. Bir bütçe kaleminin devamına bağlıdır.

Hak sahibi olmak kişiyi bu keyfilikten çıkarır.

Hak, yaşlıların minnet duyması gereken bir iyilik değil, kurumların yerine getirmekle yükümlü olduğu bir sorumluluktur. Hak, “devletimiz yaşlıları unutmadı” cümlesiyle açıklanamaz. Hak unutma ve hatırlama meselesi değildir. Hak, yükümlülük meselesidir.

Bu nedenle yaşlıların politik olarak var olması, yaşlıların daha çok hatırlanmasıyla gerçekleşmez. Hatırlanmak yetmez. Yaşlılar zaten özel günlerde, bayramlarda, seçim dönemlerinde, aile yılı etkinliklerinde, sosyal yardım kampanyalarında, kamu spotlarında, televizyon programlarında, “vefa” ve “saygı” cümlelerinde sık sık hatırlanırlar. Ama hatırlanmak, tanınmak değildir.

Tanınmak, yaşlıların yaşamını belirleyen düzenlemelerde söz sahibi olmasıdır. Tanınmak, yaşlıların eşit yurttaşlık statüsünün bakım, gelir, sağlık, ulaşım, konut, dijital erişim, güvenlik, afet, adalet ve temsil alanlarında karşılık bulmasıdır. Tanınmak, yaşlıların yalnızca korunacak kişiler olarak değil, kamusal hayatı birlikte kuran yurttaşlar olarak kabul edilmesidir.



6

Sonuç: Yaşlıları var kılmak

Yaşlılar var mı?

Bu sorunun yanıtı artık açık. Türkiye’de yaşlılar var.

Nüfus sayımında varlar.

Ailede varlar.

Sağlık sisteminde varlar.

Sosyal yardım kayıtlarında varlar.

Emeklilik tartışmalarında varlar.

Bakım hizmetlerinde varlar.

Siyasi söylemin duygusal cümlelerinde varlar.

Ama **yaşlılar hakların kurucu öznesi olarak yoklar!**

Bu yokluk gürültülü bir dışlama değil. Daha tanıdık biçimlerde kuruluyor. “Büyüklerimiz” denilerek kuruluyor. “Aile bakar” denilerek kuruluyor. “Yaşlılarımız başımızın tacı” denilerek kuruluyor. “Çocukları ilgilenir” denilerek kuruluyor. “Teknolojiye alışırlar” denilerek kuruluyor. “Yaşlılık böyle bir şey” denilerek kuruluyor.

Türkiye’de yaşlıların politik yokluğu, bu cümlelerin içinde saklı. Bu nedenle yaşlıları var kılmak, yaşlılar hakkında daha çok konuşmak anlamına gelmiyor. Türkiye’de yaşlılar hakkında zaten çok konuşuluyor. **Sorun yaşlılarla ilgili cümlelerin çokluğu değil. Sorun cümlenin sahiplerinin kimler olduğu.** Yaşlılar hakkında kurulan cümlelerin ne kadarı yaşlıların kendi sözünden, kendi talebinden, kendi deneyiminden, kendi hak iddiasından doğuyor?

Ben yaşlılar için iyi niyet istemiyorum.

Yaşlılar için merhamet istemiyorum. Yaşlılar için törensel saygı istemiyorum. Yaşlılar için lütuf, kampanya, dönemsel destek, seçim vaadi ve idari kolaylık istemiyorum. Bunların hiçbirisi hakların yerine geçemez.

Ben, yaşlıların hakların öznesi olmasını istiyorum.

6

Sonuç: Yaşlıları var kılmak

Kendi hayatları hakkında alınan kararlarda söz sahibi olmalarını; bakım, gelir, sağlık, konut, ulaşım, dijital erişim, güvenlik, afet, adalet ve temsil alanlarında eşit yurttaşlar olarak tanınmalarını; piyasanın insafına bırakılmamalarını; kurumların takdirine terk edilmemelerini; siyasetin dönemsel ilgisine bağımlı kılınmamalarını istiyorum!

Türkiye çok yaşlı bir toplum. Kimse bunu artık gelecek senaryosu gibi konuşmasın! Yaşlı bir toplumda yaşıyoruz. Fakat yaşlı bir toplumda yaşamak, kendiliğinden yaşlıların haklarının tanındığı bir toplumda yaşamak anlamına gelmiyor.

Türkiye'nin hakiki gündemi buradan başlıyor:

Yaşlı bir toplumda hakları nasıl örgütleyeceğiz?

Bakımı kim üstlenecek?

Geliri nasıl güvence altına alacağız?

Kentleri nasıl kuracağız?

Dijital hizmetleri nasıl tasarlayacağız?

Yaşlıların sözünü hangi kurumlar taşıyacak?

Hak ihlallerini kim izleyecek?

Aileye bırakılan sorumlulukların sınırını kim çizecek?

Devletin, yerel yönetimlerin, piyasanın ve ailelerin yükümlülüklerini nasıl yeniden tarif edeceğiz?

Bu soruları sormadan yaşlı bir toplumda yaşamak, yaşlılığı yönetmekten ibaret kalır. **Ben yaşlılığın yönetilmesine razı değilim.** Yaşlıların hak öznesi olarak tanınmasını istiyorum.

Çünkü yaşlılar korunacak kişilerden ibaret değil. Bakılacak kişilerden ibaret değil. Saygı duyulacak büyüklerden ibaret değil. Emeklilerden ibaret değil. Aile üyelerinden ibaret değil. Sağlık hizmeti kullanıcılarından ibaret değil. Sosyal yardım alıcılarından ibaret değil.

Yaşlılar yurttaştır.

Bu kadar basit.

Ve bu kadar politik.

Kaynaklar

Arber, S., & Ginn, J. (1991). The invisibility of age: Gender and class in later life. *The Sociological Review*, 39(2), 260-291.

Gilleard, C. (2025). Revisiting the social construction of old age. *Ageing & Society*, 45(3), 500-513.

Gilleard, C., & Higgs, P. (2013). The fourth age and the concept of a social imaginary: A theoretical excursus. *Journal of Aging Studies*, 27(4), 368-376.

Townsend, P. (1981). The structured dependency of the elderly: A creation of social policy in the twentieth century. *Ageing & Society*, 1(1), 5-28.

Walker, A. (1981). Towards a political economy of old age. *Ageing & Society*, 1(1), 73-94.



7

Hakkında

Özgür Arun

Prof.Dr. Özgür Arun, Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir. Toplumsal yaşlanma, bakım ekonomisi, yaş ayrımcılığı, yaşlı hakları ve dijital eşitsizlikler alanlarında çalışmaktadır. Yaşlanma ve yaşlılık yazınında öncü konumda olan *The Gerontologist* dergisinin editörler kurulu üyesi ve *Senex İzleme: Yaşlılara Yönelik Şiddet ve İhlallerin İzlenmesi* araştırmasının direktörüdür.

İletişim

Prof.Dr. Özgür Arun
Sosyoloji Bölümü
Akdeniz Üniversitesi
Antalya

www.ozgurarun.com.tr
arun@akdeniz.edu.tr
[@OzgurArun](https://www.instagram.com/OzgurArun)